

3.ÜNİTE

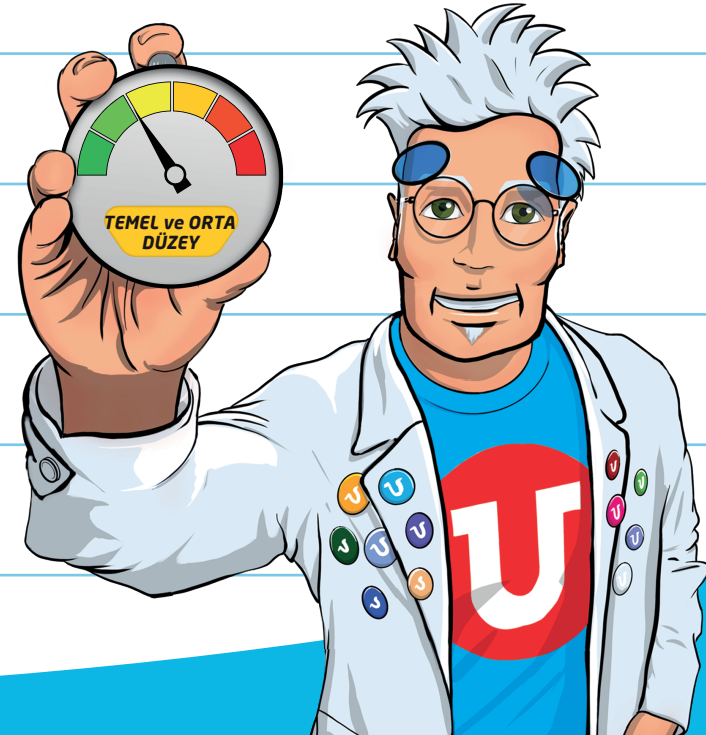

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Anlatım Biçimleri

Hilal Evran

ANLATIM BİÇİMLERİ

Açıklama

Tartışma

Betimleme

Öyküleme

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

- Paragrafta yazarın herhangi bir düşünceyi ya da durumu ortaya koyma biçimine anlatım denir. Yazar aktaracağı duruma uygun bir anlatım biçimi seçemezse, yazısının etki gücü azalır. Bir bilgiyi aktarmakla bir olayı hikaye etmek ya da bir manzarayı betimlemek farklı bir anlatım gerektirecektir.
- Bu biçimleri şu şekilde açıklayabiliriz.

Açıklama

- Öğretici özellik gösteren bir anlatım biçimidir. Yazarın amacı bilgiyi en kısa yoldan okuyucuya anlatmak olduğundan, yazar sanatlı söyleyişlere, imalı sözlere pek yer vermez. Açık, anlaşılır bir dil kullanır. Soyutluktan, kişisellikten kaçınır. Tanımlarla, örneklerle konunun en iyi biçimde anlaşılmasını sağlar. Ansiklopedilerde daha çok bu tür bir anlatım görülür.

Tartışma

- Yazarın, bir düşüncenin, bir önerinin doğru olmadığını ortaya koymak amacıyla hazırladığı yazılarda başvurduğu bir yöntemdir. Yazar okuyucuyla sohbet ediyormuş gibi bir üslupla yazısını oluşturur. Devrik cümlelerle, soru ve cevaplarla yazısına akıcılık kazandırır. Sonuçta burada da bilgi ortaya konmuş olabilir; ancak bir görüşün başka bir görüşe karşı savunuculuğunun yapılması onu açıklamadan ayırır. Yazar, görüşlerini inandırıcı kılmak için kanıtlama yoluna başvurur. Kanı niteliği taşıyan yargılardan kaçınır, nesnel olmaya çalışır.

Betimleme

- Yazarın, gördüklerini okuyucunun gözünde canlanacak biçimde anlatmasıyla oluşan bir anlatım biçimidir. Betimlemede asıl olan görselliktir. Bu nedenle gözle algılanan renk ve biçim ayrıntılarına büyük yer verilir.
- Betimlemeler iki grupta incelenir.

A. Ruhsal betimleme

- İnsanların iç dünyasıyla tanıtıldığı, tavır ve davranışlarının ele alındığı betimleme türüdür. Görsellikten çok, izlenim ve sezginin ağır bastığı bu betimlemeler sadece insanlara özgüdür.
- “İçli, çok duygulu bir adamdı; konuşurken hem ağlar hem ağlatırdı...” sözleri bu tür betimlemedir.

A. Fiziksel betimleme

- Gözle görülenin anlatıldığı betimlemelerdir. Kişinin dış görünüşüyle betimlenmesi ya da dış dünyanın anlatılması bu türdendir.
- Betimlemelerde yazar nesnel olabileceği gibi gözlemlerine duygularını da katabilir.

Öyküleme

- Belli bir zaman diliminde gelişen olayların anlatıldığı durumlarda başvurulan anlatım biçimidir. Olayın olmadığı yerde öyküleme olmaz. Anlatım yönüyle betimlemeye benzer; ancak betimlemelerde yazarın izlenimleri söz konusu olduğu halde, öykülemede olayın aktarımı, durumların değişmesi, zaman süreci söz konusudur.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

- Her paragrafın belli bir düşünceyi aktarmak için yazıldığını söylemiştik. Yazar bu düşünceyi okuyucuya değişik

Örnek:

Yusuf'u çenesinin altından tuttu, başını yukarıya doğru kaldırdı. Fakat Yusuf silkindi ve başını geri çekti. Yavaş yavaş odanın bir köşesine çekildi. Tahkikat bitip hiçbir iz bulunmadan kasabaya dönülürken Yusuf da beraberdi. Köyden tedarik edilen küçük bir atın üzerinde dimdik duruyordu. Yalnız gece, Kaymakam'ın evinde yatağa yatırıldığı zaman kendini kaybetti ve iki gün ateşler içinde sayıkladı.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Öyküleme B) Açıklama C) Tartışma
D) Betimleme E) Karşılaştırma

Örnek:

Mühendisliğin de sanatsal bir tarafı vardır. Esasında, hesaplamalı yöntemler kullanarak tasarım yapmaktır mühendislik. Yeni bir yöntem, aygıt, makine, model üretmektir. Dolayısıyla yenilik meselesi mühendislikle son derece uyum içindedir. Bu açıdan bakıldığında mühendislik, özellikle modern sanatla, modern edebiyatla uyum içindedir. Modernlik öncesi dönem için aynı şeyi söylememiz çok da mümkün değildir. Geleneksel yaklaşımda sanatta aslolan yenilik değil; gelenektir, ilk örnektir. Her şeyin en mükemmel olduğu bir ilk örnek vardır ve sanatçının/zanaatçının işi, eserini bu ilk örneğe göre yapmaya çalışmaktır. Modern dünya görüşü ise bunun tersidir. Geleneksel olan değişmeye muhtaçtır. Her zaman daha iyisi yapılabilir. İnsanın hayal gücü müthiş bir güce sahiptir.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Örneklemeye yer verilmiştir.
- B) Tanık gösterilmiştir.
- C) Benzetmeye başvurulmuştur.
- D) Kişileştirme yapılmıştır.
- E) Karşılaştırma söz konusudur.

Örnek:

Yazar, Ada'daki zamanın tasviriyle başladığı *Son Kuşlar* hikâyesinde, bir doğa harikası olan Adalar'ın güzelliklerinin duyarsız ve çıkarıcı insanlar tarafından tahrip edilmesinden rahatsızlık duyar. Hikâyenin sonunda doğal güzellikleri koruma konusunda okuyucuyu uyarır. Yazar, anlattığı konuya özgü kelimelerle ördüğü hikâyelerinde yalın bir dil kullanmış, ağırlıklı olarak diyalog ve iç konuşma tekniklerinden yararlanmıştır.

Bu parçada kullanılan anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Öyküleme B) Açıklama C) Tartışma
D) Betimleme E) Örneklem

Örnek:

Yüksek dağın şehre inen eteklerinde martılar döner. Çığlık çığ-
lığa, döne döne, etekten denize, denizden eteğe gidip gelirler.
Yükseklerinde kartallar mağara ağızlarını tutar. İn cin yokun
içinde, baharda kayaları yararak patlayan, bizim ancak tahay-
yül edebildiğimiz çiçeklere serilirler. Biz çiçeği, biz in cini, biz
efsaneyi onlardan çalar; bu aşağılara taşırız. Köy içinde kalan
derelerde yusufçuklar döner, evden sabah kaçmış, akşam
ezanıyla dönecek kısa pantolonlu, bataklı çocukların yakala-
dıkları. Yusufçuğun döndüğü yerin altında, soğuk suyun için-
de, köylünün “ğorna” dediği yerde alabalıklar yüzer, kırmızı
pulları berrak suda kendini bazen ele veren.

**Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır bas-
maktadır?**

A) Öyküleme

B) Betimleme

C) Tartışma

D) Açıklama

E) Tanımlama

Örnek:

Psikiyatr Nils Bejerot, Stockholm Sendromu'nun ismini verirken 1973 yılında İsveç'in başkenti Stockholm'de yaşanmış bir olaydan etkilenmiştir. Bu olayda, banka soyguncusu Jan-Erik Olsson, 4 banka görevlisini tam altı gün, 131 saat boyunca rehin alır. Rehin tutulan görevlilerden Kristin Enmark isimli bir kadın, banka soyguncusuna duygusal anlamda bağlanır. Yalnızca o değil, tüm rehineler soyguncunun lehine ifade verir. Savunma için para bile toplarlar. Serbest kaldıklarında soyguncuya duygusal olarak bağlanan Kristin Enmark soyguncuyu savunmaya devam eder hatta nişanlısını dahi terk eder ve soyguncunun hapisten çıkmasını beklemeye karar verir, sonunda da onunla evlenir.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Açıklama
- B) Tartışma
- C) Öyküleme
- D) Betimleme
- E) Karşılaştırma

Örnek:

Kitap tanıtımı bir eserin sırf özeti değil, eleştirel olarak değerlendirmesi olmalıdır. Kitap tanıtımı yapan yazar kitapla aynı fikirde olabilir veya kitabın fikirlerine karşı çıkabilir ya da kitabın sunduğu bilgilerde, yargılarda veya yapıda örnek teşkil eden ya da eksik kalan yönleri belirtebilir. Kitap tanıtımı yapan yazar ayrıca kitapla ilgili düşüncelerini de açık bir şekilde ifade etmelidir.

Bu parçada kullanılan anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tanımlama
- C) Öyküleme

- B) Betimleme
- D) Örnekleme

E) Tartışma

Örnek:

Öykülerindeki biçim ve öz yenilikleriyle Türk hikâyeciliğinin en önemli isimleri arasında yer alan Sait Faik Abasıyanık, eserlerinde insan ve doğa sevgisini işlemiştir. Edebiyat yaşamına şiirle başlayan Sait Faik, daha sonra hikâyeye yönelmiştir. Olaya dayalı öykü yerine durumların, kesitlerin anlatıldığı hikâyeler yazmıştır.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisine bir örnektir?

A) Öyküleme

C) Tanımlama

B) Açıklama

D) Betimleme

E) Tartışma

Örnek:

Yazın bu küçük mahalle kahvesinin bahçesine sık sık gittiğim için karayelin, tipinin çılgınca savrulduğu akşam, içeriye girdiğim zaman yadırganmadım. Kahvehane sapa bir yerdeydi. Yapraklarını dökmüş iki söğüt ağacı ile üzerinde hâlâ üç dört kuru yaprak sallanan bir asmayı kar öyle işlemişti ki bahar akşamları, yaz geceleri pek sevimli olan bahçenin mora kaçan beyaz bir ışıkla dibinden aydınlık hâldeki güzelliğine şöyle bir göz attığım hâlde camın kenarına yerleşip de buğuları silince uzun zaman daldım, hem sevdalandım. Bu mor ışık o kadar çabuk koyulaştı ki kahvehane daha ışıkları bile yakmamıştı.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Öyküleme
- B) Örneklendirme
- C) Tanık gösterme
- D) Betimleme
- E) Karşılaştırma

Örnek:

(I) Yılan gibi kıvrıla kıvrıla akan derenin suları coşmuş, coşku türküleri söyleyerek akıp gidiyordu. (II) Vadi rengârenk tomurcuk ve çiçeklere bürünmüştü. (III) Uykudan uyanan böcekler yuvalarından çıkarak şimdiden kış hazırlıklarına başladılar. (IV) Karıncalar sıcak günlerin uzun sürmeyeceğini bildikleri için ambarlarını yiyeceklerle doldurma yarışına başladılar. (V) Bizim tembel ağustos böceği de sabahın erken saatlerinde müzik şölenine başlamış, gece gündüz demeden güzel türkülerini söylüyordu.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde betimlemeye yer verilmiştir?

A) Yalnız III

B) I ve II

C) II ve III

D) III ve IV

E) IV ve V

Örnek:

“Z kuşağı nedir?” sorusunun cevabı, asla kısa olmayan uzun soluklu izlenimler ve sosyal tahlillerin sonucunda yanıtlanması gereken bir konu bütünlüğüdür. Milenyumla birlikte dünyanın değişmesi, gelişmesi internetin hayatımıza girmesi hemen hemen her şeyin yenilenip kolaylaşması 2000 yılından sonra doğan, büyüyen neslin farklı bir konuma evrilmesine neden olmuştur. Z kuşağının özelliklerinden en belirginini bu bireylerin internetle, teknolojiyle büyümeleridir. Milyonlarca yazılım hilesi, tabletler, bilgisayarlar ve en önemlisi neslin önüne geçen akıllı telefonlar... Bütün bu teknolojik figürler Z kuşağını sosyal ve bilimsel açıdan öne taşır.

Bu parçada kullanılan anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tartışma B) Açıklama C) Öyküleme
D) Betimleme E) Tanık gösterme

Örnek:

Çumra Kanalı'nın suları Beyşehir Gölü'nden çıkarken su rengindedir, Konya Ovası'nda kan renginde. Siz buna, ovanın kırmızı toprağının rengidir diyeceksiniz; ben, Dedemköylü Mehmet'le kardeşinin kanlarının rengidir diyeceğim. Konya Ovası'nın ufukları mavi değil sarıdır, sapsarıdır. Siz bunun, rüzgârın kaldırdığı tozlardan böyle olduğunu söyleyeceksiniz; ben, Konya Hapishanesinde yatan Zağar Mehmet'in benzinin sarılığından diyeceğim.

Bu parçada aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangisi ağır basmaktadır?

A) Öyküleme

C) Tartışma

B) Açıklama

D) Betimleme

E) Örnekleme